

به نام خدا

عوامل طول عمر از منظر قرآن و دانش روز

مولفان :

عاطفه حدادی

میثم نوروزیان اصل

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: حدادی، عاطفه، ۱۳۷۰
عنوان و نام پدیدآور: عوامل طول عمر از منظر قرآن و دانش روز/ مولفان عاطفه حدادی، میثم نوروزیان اصل.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۳ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۹۹۷-۷-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: عوامل طول عمر - قرآن - دانش روز
شناسه افزوده: نوروزیان اصل، میثم، ۱۳۶۹
رده بندی کنگره: Q۳۹۱
رده بندی دیویی: ۰۱۱/۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۷۲۷۸۱۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: عوامل طول عمر از منظر قرآن و دانش روز
مولفان: عاطفه حدادی - میثم نوروزیان اصل
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرابی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زیرجد
قیمت: ۱۱۳۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۹۹۷-۷-۷
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

چکیده	۹
الملخص	۱۰
فصل اول	۱۱
مقدمه	۱۱
عمر	۱۳
معنای لغوی عمر	۱۳
معنای اصطلاحی عمر	۱۴
روانشناسی	۱۵
معنای لغوی روانشناسی	۱۵
معنای اصطلاحی روانشناسی	۱۵
زیست شناسی	۱۶
مفهوم لغوی زیست شناسی	۱۶
مفهوم اصطلاحی زیست شناسی	۱۷
فصل دوم	۱۹
عوامل مادی و معنوی طول عمر انسان	۱۹
از منظر قرآن و روایات	۱۹
عوامل مادی طول عمر انسان	۱۹
عوامل مادی طول عمر انسان در قرآن	۱۹
از دواج	۱۹
رعایت بهداشت فردی	۲۳
پاکی و طهارت	۲۶
خواب و استراحت	۲۸
عوامل مادی طول عمر انسان در روایات معصومین علیه السلام	۳۱
سلامتی و تندرستی	۳۱
شستشوی بدن با آب گرم	۳۲

- ۳۲..... طهارت و پاکی بسیار
- ۳۴..... لبای سبک پوشیدن
- ۳۴..... خوابیدن بر شانه چپ
- ۳۵..... آسودگی
- ۳۵..... ازدواج با دوشیزگان
- ۳۶..... اعتدال جنسی
- ۳۶..... ناخن گرفتن در روزه جمعه
- ۳۷..... پرهیز از درختان تر بریدن
- ۳۷..... پوشیدن کفش مناسب
- ۳۸..... شستن دست‌ها قبل و بعد از غذا
- ۳۹..... گرمی مزاج
- ۳۹..... صرف صبحانه در اول روز
- ۴۰..... به تأخیر انداختن شام
- ۴۰..... خوردن سیب در سحرگاهان
- ۴۱..... نشستن دراز مدت کنار سفره به هنگام پذیرایی
- ۴۱..... عوامل معنوی طول عمر انسان
- ۴۲..... عوامل معنوی طول عمر در قرآن
- ۴۲..... ایمان
- ۴۵..... استغفار
- ۴۷..... توحید در عبادت خداوند متعال
- ۴۸..... اطاعت و فرمانبرداری از پیامبر
- ۵۰..... تقوای الهی
- ۵۰..... عوامل معنوی فزونی عمر انسان در روایات معصومین علیه السلام
- ۵۰..... تقوا
- ۵۱..... صله ارحام
- ۵۳..... برّ
- ۵۵..... خدمت رسانی
- ۵۶..... صدقه
- ۵۷..... احترام به سالمندان

۵۸.....	خوش اخلاقی.....
۶۰.....	نیت بازگشت به حج هنگام خروج از مکه.....
۶۰.....	زیارت امام حسین علیه السلام.....
۶۱.....	حسن نیت.....
۶۱.....	روزه داری در ماه رجب.....
۶۱.....	سلام کردم.....
۶۲.....	نماز شب.....
۶۳.....	دعا.....
۶۳.....	خواندن سوره توحید بعد از نماز.....
۶۴.....	شکرگذاری.....
۶۵.....	طولانی کردن رکوع و سجود نماز.....
۶۵.....	خوش رفتاری با همسایه.....
۶۶.....	کوتاه کردن آروها.....
۶۶.....	نماز گذاردن در مسجد سهله.....
۶۶.....	اجتناب از ستم.....
۶۷.....	عفو و گذشت بسیار.....
۶۷.....	قرائت سوره مبارکه قدر.....
۶۷.....	کامل نمودن وضو.....
۶۸.....	دادگری با مردم.....
۶۸.....	انداک نمودن بدهی‌ها.....

۶۹..... فصل سوم

۶۹.....	عوامل طول عمر در علوم مربوط به زیست شناسی و روانشناختی.....
۶۹.....	عوامل زیستی فزون طول عمر.....
۶۹.....	وارثت.....
۷۰.....	خدمات سلامتی و درمانی.....
۷۰.....	محیط زیست.....
۷۰.....	شیوه و روش زندگی.....
۷۱.....	تغذیه و تأثیر آن بر طول عمر انسان.....

- ۷۲.....فاکتورهای غذایی مؤثر در سلامت و آرامش روانی.
- ۷۳.....مواد قندی.
- ۷۳.....پروتئین ها.
- ۷۳.....ویتامین ها.
- ۷۴.....مواد معدنی.
- ۷۴.....آب.
- ۷۵.....ورزش.
- ۷۷.....اوقات فراغت و تفریح.
- ۷۸.....خواب و استراحت کافی.
- ۷۹.....عدم مصرف مشروبات الکلی و مواد دخانی.
- ۸۰.....عوامل روان شناختی طول عمر در انسان.
- ۸۰.....حمایت اجتماعی (هم تراز صله رحم).
- ۸۱.....پذیرش بی قید و شرط (هم تراز با نیکی).
- ۸۲.....تاب آوری (هم تراز با تقوا).
- ۸۳.....سپاسگزاری (هم تراز با شکرگزاری).
- ۸۳.....عدالت اجتماعی (هم تراز با رفتار عادلانه).
- ۸۴.....بخشش (هم تراز با گذشت).
- ۸۵.....خود بخشودگی (هم تراز با توبه).
- ۸۶.....مثبت نگری (خوف و رجا).
- ۸۸.....عزت نفس (هم تراز با حب نفس).
- ۸۹.....دلبستگی (هم تراز با توکل).
- ۹۰.....خودکنترلی (هم تراز با خویشن داری و مدارا).
- ۹۲.....بهداشت روانی (هم تراز با دوری از بوائق).
- ۹۴.....صمیمیت در برابر انزوا (هم تراز با ازدواج).
- ۹۶.....سرمایه اجتماعی (هم تراز با مشاوره و شورا).
- ۹۸.....سبک های فرزندپروری (هم تراز با تربیت فرزند).
- ۱۰۰.....شناخت درمانی (هم تراز با روش های درمان شناختی در اسلام).
- ۱۰۲.....نتیجه نهایی.

۱۰۵.....منابع و مأخذ

۱۰۵.....منابع فارسی

۱۱۳.....منابع انگلیسی

چکیده

انسان دارای عمر محدودی است، در حالی که به دلیل داشتن میل به جاودانگی به دنبال بقا و ماندن است و همواره در پی یافتن راه هایی برای افزایش طول عمر است. حال با نگاه به متون قرآنی و تفسیر آیات و همچنین جوامع حدیثی متوجه می شویم که آیات و روایاتی نیز به این موضوع اشاره داشته و راه هایی را به عنوان طولانی شدن عمر بیان کرده است در این میان علوم روز و دانش بشری که مجموعه نظریه، آرا و تجربیات دانشمندان علوم زیستی، پزشکان و روانشناسان می باشد برای تمدید حیات بشری و طولانی شدن عمر انسان عواملی را ذکر و بیان کردند. این پژوهش که با روش توصیفی تحلیلی و با بهره جویی از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی به بررسی عوامل طول عمر در قرآن و در ذیل آن روایات معصومین علیهم السلام و دانش روز که همان علوم زیستی و روانشناسی می باشد، پرداخته است. بر اساس نتایج به دست آمده عوامل متعدد مادی و معنوی در قرآن برای طول عمر انسان دخالت دارند که برخی از عوامل مادی عبارتند از: تغذیه، استراحت، کار، ازدواج، ورزش و... عواملی مانند ایمان، تقوا، صله رحم، صدقه و ... را می توان در دسته عوامل معنوی طول عمر در قرآن دانست. در دانش روز هم برای طول عمر انسان عوامل زیست شناسی مانند: وراثت، محیط، پرهیز از استعمال دخانیات، بهداشت و درمان، تغذیه صحیح، و ... اشاره کرد و در علم روانشناسی عوامل طول عمر را می توان در مواردی همچون: تاب آوری، حمایت اجتماعی مشاوره و درمان، مثبت اندیشی و ... معرفی و بیان کرد.

کلید واژه ها:

طول عمر، قرآن، عوامل مادی، عوامل معنوی، علوم زیستی، روانشناسی

الملخص

إن للإنسان عمر محدود، ولكن بسبب رغبته في الخلود، فإنه يسعى إلى البقاء والاستمرار، ويبحث دائماً عن طرق لزيادة عمره. والآن، من خلال النظر في النصوص القرآنية وتفسير الآيات، وكذلك مجموعات الأحاديث، ندرك أن الآيات والأحاديث أيضاً تشير إلى هذه القضية، وتصف وسائل إطالة العمر. وفي هذه الأثناء ذكر العلم الحديث والمعرفة الإنسانية، التي هي عبارة عن مجموعة نظريات وآراء وتجارب علماء الأحياء والأطباء وعلماء النفس، عوامل إطالة عمر الإنسان وإطالة عمره. وقد تناول هذا البحث الذي يستخدم المنهج الوصفي التحليلي وبالاستعانة بالمصادر المكتوبة والوثائقية، عوامل طول العمر في القرآن الكريم، وفي ظلها أحاديث المعصومين عليهم السلام، والمعرفة الحديثة التي هي البيولوجية. العلوم وعلم النفس. ووفقاً للنتائج فإن العوامل المادية والروحية كثيرة تدخل في القرآن الكريم لطول عمر الإنسان، فمن العوامل المادية: التغذية، الراحة، العمل، الزواج، الرياضة، وغيرها، عوامل مثل الإيمان والتقوى، الرحمة والإحسان و... يمكن اعتبارها ضمن فئة العوامل الروحية لطول العمر في القرآن. في العلوم الحديثة، يتم ذكر العوامل البيولوجية مثل الوراثة والبيئة وتجنب التدخين والصحة والعلاج والتغذية السليمة وما إلى ذلك لطول عمر الإنسان. في علم النفس، يمكن العثور على عوامل طول العمر منها: الصبر، الدعم الاجتماعي، الاستشارة والعلاج، والتفكير الإيجابي، وما إلى ذلك.

الكلمات المفتاحية:

طول العمر، القرآن الكريم، العوامل المادية، العوامل الروحانية، العلوم البيولوجية، علم النفس

فصل اول

مقدمه

از ابتدای خلقت حضرت آدم تاکنون، انسان همواره به خاطر داشتن میل به جاودانگی در جستجوی یافتن راهی برای بقا و ماندن دائم در این کره ی خاکی بوده است؛ از آن روز که شیطان حضرت آدم را با وعده ی جاودانه شدن به خوردن میوه ی ممنوعه سوق داد و در نتیجه آن حضرت به سختی افتاد و از بهشت بیرون رانده شد، این داستان ادامه دارد تا امروز که جاودانگی به مسأله ای کابوس گونه برای بشر تبدیل شده است، تا جایی که فیلم های متعددی در این زمینه ساخته شده که در آن افراد به دنبال نوشیدن جامی بودند که به آنها عمر جاویدان و همیشگی را هدیه می داده است. اما به راستی آیا انسان با وجود پیشرفت علم و تکنولوژی می تواند معجونی را اختراع کند که عمر جاویدان را به او ارزانی کند و یا این که این مسأله همچنان برای بشر آرزویی فریبنده باقی خواهد ماند؟ جواب این سؤال مهم را خداوند متعال در آیات قرآن کریم برای ما بیان کرده است که انسان هرگز نمی تواند زندگی ابدی در این جهان داشته باشد، زیرا اگر بخواهد تا ابد زنده بماند، پیامبران و مقدسین در این امر اولویت خواهند داشت، در حالی که خداوند متعال پیامبر خود را چنین خطاب می کند: (۳۰) "شما می میرید و آنها می میرند. و اینگونه است که او خطاب به همه کسانی که آرزوی زندگی ابدی دارند: «أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ...» (نساء: ۸۷) «هر کجا باشید، شما را مرگ درمی یابد؛ هر چند در بُرج های استوار باشید.»

اما با وجود اینکه بشر نمی تواند به عمر جاویدان در این دنیا دسترسی پیدا کند ولی می تواند کارهایی انجام دهد که عمر او بیش از پیش افزایش یابد و بتواند مدت بیشتری را در این کره خاکی زندگی کند. اما این کارها چیست؟ دانشمندان علوم زیست شناسی، پزشکان و روانشناسان زیادی راه های مختلفی را پیشنهاد کرده و می کنند. اما آیا در میان منابع دینی ما مسلمانان راه هایی برای این موضوع بیان کرده اند یا نه؟ و اگر عواملی را بیان نموده اند این عوامل کدامند؟ در این تحقیق سعی شده ضمن بررسی عوامل زیستی و روانشناسی، عوامل موثر بر طول عمر از منابع دینی در حد توان استخراج شده و با بیان صریح توضیح و بیان شود.

داشتن عمر طولانی و صرف آن در راه اطاعت از خداوند، از نظر آموزه های اسلامی به عنوان نشانه شادی معرفی شده است. خداوند متعال به انسان این فرصت را داده است که هر طول اراده ی خدای قادر، در کوتاه کردن عمر خویش و یا طولانی شدن آن نقشی ایفا کند و در طول عمر خود مؤثر باشد.

نقش انسان در مقدار عمر خویش؛ این است که با انجام اعمالی مطابق با آنچه که در قرآن و نیز روایات امامان معصوم علیهم السلام آمده و نیز در دیگر علوم نظیر علوم زیستی که مربوط به علم وراثت، درمان، تغذیه، محیط و... هست و علوم روانشناسی؛ بتواند تأثیرات مثبتی در طول عمر خویش بگذارد چرا که با وجود پیشرفت‌های چشم‌گیر در علم و تکنولوژی، روز به روز اضطراب، افسردگی و ناآرامی بیش از پیش بر جوامع چیره شده و سلامت معنوی و به طبع آن سلامت جسمی انسان را به خطر می‌اندازد؛ از این رو اهمیت پرداختن به زوایای گوناگون سلامت مادی و معنوی بیشتر احساس می‌شود. همچنین دین اسلام دین فردی و در حاشیه‌ی زندگی نیست بلکه برای تمام بُعدهای وجودی انسان برنامه دارد. بنابراین کتاب حاضر در نظر دارد عوامل طول عمر انسان را با توجه به آیات قرآن کریم و روایات معصومین علیهم السلام در دو بعد مادی و معنوی و همچنین بر اساس دانش فعلی علوم زیستی (تغذیه، وراثت، محیط، علم پزشکی و درمان، فعالیت بدنی، کار و...) و علم روانشناسی تبیین نماید و به این سؤال پاسخ دهد که عوامل مؤثر در طول عمر انسان از نظر قرآن و دانش روز کدامند؟

ما همه بر این موضوع واقفیم که اگر جسم انسان به هر علت رنجور و از نظر توان ضعیف شود و قدرت بدنی تحلیل شود توان تفکر و تعقل انسان سلب و اراده اش کم می‌شود همان گونه که در افراد پیر و سالمند می‌بینیم جسم ضعیف آنها به مرور بیماری و مشکلات زیادی را برای ایشان به همراه می‌آورد و عملکرد و مهارت هایشان را کاهش می‌دهد و گرفتار فراموشی و انواع دیگری از بیماریهای ناتوان کننده می‌شوند.

می‌توان این گونه برداشت کرد رسیدن به سلامت و کاهش علائم پیری باعث پیشگیری از بروز چنین حوادثی شود، بنابراین تمام کسانی که علاقه ای وافر به سلامت جسمی و روانی خود و رسیدن به عافیت و سعادت دنیوی و اخروی دارند، می‌توانند با انجام برخی فعالیت‌ها که در قرآن و روایات و همچنین در منابع مربوط به علوم زیست‌شناسی و روانشناسی بیان شده است، در سلامت و تندرستی کامل زندگی کرده و به طول عمر خود بیفزایند واز آنجا که رسیدن به عافیت دنیوی و سعادت اخروی در گرو داشتن جسم و روانی سالم می‌باشد، لذا بر آن شدیم تا با تدوین این نوشته افراد را برای چگونگی تمدید طول عمر خود و مبارزه با عوامل تهدیدکننده‌ی طول عمر ترغیب نماییم.

مسئله طول عمر انسان در قرآن جایگاه ویژه و خاصی مورد توجه قرار گرفته که؛ از جمله آیه ۲ سوره انعام می‌باشد که این مبحث در کتاب بحار الانوار مجلسی موجود می‌باشد. و مقاله و کتاب‌های متعددی از قبیل، راز سلامتی و طول عمر انسان اثر دکتر رفیع حمیدپور، راز طولانی زیستن نوشته دکتر مصطفی رفیعی، مقاله «در جستجوی عوامل معنوی طول عمر انسان در قرآن» اثر نوشته سید ضیاءالدین علیانسیب و نیز مقاله نقش فضایل و رذایل اخلاقی در افزایش و کاهش عمر انسان از دیدگاه آیات و روایات، نوشته علی اکبر حاضری جیقه در این زمینه به رشته تحریر درآمده است. در کتاب راز سلامتی و طول عمر انسان، نویسنده بیشتر به تغذیه و ورزش و تأثیرات آن به طول عمر انسان پرداخته است. در کتاب راز طولانی زیستن، دکتر مصطفی رفیعی، تأثیرات رشد انسان از بدو تولد تا پیری به طولانی زیستن انسان مورد بحث و بررسی قرار

داده که بیشتر به جنبه مادی و ظاهری طول عمر تاکید دارد. در مقاله جستجوی عوامل معنوی طول عمر انسان در قرآن، عواملی که از لحاظ معنوی به طول عمر انسان اشاره شده تاکید دارد، که برخلاف موضوعات قبلی در این مقاله به بعد مادی طول عمر انسان اشاره ای نشده است. و مقاله نقش فضایل و رذایل اخلاقی در افزایش و کاهش عمر انسان از دیدگاه آیات و روایات، نویسنده با توجه به اینکه به بعد معنوی و اخلاقی طول عمر انسان پرداخته، از طرفی عوامل کاهش طول عمر انسان را نیز مورد بحث قرار داده که برای این تحقیق قابل اهمیت می باشد، ولی به بعد مادی طول عمر کمتر اشاره شده است. در نهایت ایرادی که به این منابع می توان گرفت؛ بطور اساسی و با توجه به موضوع تحقیق که به مسئله طول عمر در قرآن و دانش روز؛ به طور گسترده پرداخته نشده است. ما در این تحقیق با روش کتابخانه‌ای و رویکردی توصیفی و با مراجعه به کتب حدیثی معتبر و نیز تفاسیر مفسران بزرگ قرآنی که در ذیل آیات مربوط به عمر انسان مطالبی را در موردش بیان کرده‌اند و همچنین منابع علوم زیستی و روانشناسی؛ درصد بیان عوامل مؤثر در طول عمر انسان طبق معیارهای قرآن کریم و دانش روز هستیم تا بتوانیم پاسخ‌گوی نیاز انسان در این زمینه باشیم. بنابراین در این پژوهش سعی خواهد شد که عوامل طول عمر در قرآن و دانش روز که همان علوم روانشناسی و علوم زیستی هست، به صورت مسبوت و با جزئیات آن بررسی شود.

از آنجا که درک و انتقال معانی بدون استفاده از کلمات امکان پذیر نیست، چاره ای نیست جز توضیح کلمات کلیدی که برای تحقیق اهمیت ویژه ای دارند و اغلب در متن استفاده می شوند، نه معانی که نویسنده در نظر دارد به انتقال صحیح آن به خواننده و تکمیل فرایند انتقال پیام. برای دستیابی به این هدف در این بخش، معنای لغوی و اصطلاحی "زندگی"، «زیست شناسی»، «روانشناسی» بررسی می شود و با کمک مفهومی که از این واژگان به ذهن متبادر می شود به روشن سازی مطلب پرداخته می شود.

عمر

معنای لغوی عمر

عمر از واژه «عَمَرَ» به معنای آباد کردن و نیز به معنای اعطاء زندگی و همچنین تعمیر کردن (آباد کردن عمارت و خانه) آمده است^۱ و نیز در مقدمه الأَدب به عمر به معنای آبادن کردن نفس

^۱ علی اکبر، قرشی بنایی، قاموس قرآن، چاپ ششم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ش، ج ۵، ص ۴۲

نیز آمده است. لسان‌العرب و تاج‌العروس عمر را به حیات و زندگی معنی کرده‌اند.^۲ همچنین عمر به معنای تسلط کشوری بر کشور دیگر آمده است تا آن‌را آباد کند.^۳

معنای اصطلاحی عمر

عمر واژه‌ای است که مفهوم زندگی را معنایی تازه می‌بخشد؛ زیرا این واژه در زبان عربی هم خانواده واژه عمارت و عمران است.^۴ هنگامی که از عمر سخن می‌گوییم یعنی دوران زندگی و مدت آبادانی بدن که به وسیله حیات و روح تأمین می‌شود^۵ نیز، به مدت زمانی اشاره می‌کنیم که موجودی زنده از جمله انسان در دنیا زیست می‌کند و از زنده بودن بهره‌مند می‌شود. احمدبن فارس زبان‌شناس معروف سده چهارم هجری عرب درباره این واژه می‌نویسد که عمر دلالت بر بقا و امتداد زمان دارد که همان حیات و زندگی است.^۶ راعب اصفهانی فرهنگ‌شناس قرآنی، عمر را اسم برای مدت زمان عمارت بدن برای زندگی در این دنیا می‌داند.^۷

^۱ محمود بن عمر، زمخشری، مقدمه الأدب، چاپ اول، تهران: مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران، ۱۳۸۶ش

^۲ محمدبن مکرم، ابن منظور، لسان العرب، محقق: جمال الدین، میر دامادی، چاپ سوم، بیروت: دارالفکر للطباع هوالنشر والتوزیع و دارالصادر، ۱۴۱۴ق، ج ۴، ص ۶۰۱ و محمد مرتضی، حسینی زبیدی، تاج العروس من جواهر القاموس، محقق: علی، هلالی و علی، سیدی، چاپ اول، بیروت: انتشارات دارالفکر، ۱۴۱۴ق، ج ۷، ص ۲۵۸ و محمد بن یعقوب، فیروزآبادی، القاموس المحيط، چاپ اول، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق، ج ۲، ص ۱۷۳

^۳ فؤادافرام، بستانی، فرهنگ ابجدی، مترجم: رضا، مهیار، چاپ دوم، تهران: انتشارات اسلامی، ۱۳۷۵ش، ص ۶۱

^۴ محمدبن یعقوب، فیروزآبادی، همان، ج ۲، ص ۱۷۳

^۵ علی اکبر، قرشی بنایی، همان، ج ۵، ص ۴۲

^۶ ابن فارس، أحمدبن فارس، معجم مقاییس اللغة، محقق: عبدالسلام محمد، هارون، چاپ اول، قم: مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۴۰۴ق، ج ۴، ص ۱۴۰

^۷ راعب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، محقق: صفوان، عرفان داوودی، چاپ اول، بیروت: دمشق، ۱۴۱۲ق، ص ۵۸۶

روانشناسی

معنای لغوی روانشناسی

کلمه روانشناسی که ترجمه واژه «پسیکولوژی» انگلیسی و «پسیکولوژی»^۲ فرانسه است، متشکل از دو کلمه یونانی «پسیک»^۳ به معنی روح یا ذهن و «لوژوس»^۴ به معنی شناخت یا مطالعه تشکیل شده است. معنای تحت الفظی روانشناسی، مطالعه نفس، شناخت یا علم النفس بود و در فلسفه شرق به معنای علم النفس و سپس ترجمه آن به فارسی، به صورت کلمه روان شناسی درآمده است. ^۵سامی دیگری نیز در قرن هجدهم و نوزدهم به طور همزمان در مورد این علم به کار رفت که برخی از آن‌ها عبارتند از: فلسفه ذهنی، خودشناسی و روح شناسی.^۶

اختراع این اصطلاح به فیلیپ ملانکتون (۱۴۹۷-۱۵۶۰)، همکار مارتین لوتر نسبت داده می شود. اما اصطلاح روانشناسی ابتدا توسط لایبنیتس فیلسوف آلمانی در کار خود، و سپس توسط یکی از شاگردانش، کریستین ون ولف (۱۶۵-۱۷۵۴) در قرن هفتم، هنگامی که تفاوت بین روانشناسی تجربی و فکری را تشخیص داد، مورد استفاده قرار گرفت. واژه روانشناسی را در سطح عمومی رواج داد.

معنای اصطلاحی روانشناسی

در تعریف واژه روانشناسی می توان گفت که؛ روانشناسی علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهن زنده به ویژه انسان ها بر اساس روش علمی است. همچنین یکی از علوم کاربردی و شاخه های مطالعاتی است که شامل یافتن ارتباط بین ذهن و روان انسان با مفاهیمی مانند رشد، سلامت، رفتارهای اجتماعی، شناخت و غیره است. از این رو؛ روانشناسی مفاهیمی مانند ادراک، شناخت، تمرکز، توجه، احساسات، پدیدارشناسی، انگیزه، عملکرد ذهن، شخصیت، رفتار، روابط بین فردی، خانواده و سایر زمینه ها را بررسی می کند. بنابراین، روانشناسی یک علم چند رشته

^۱psychology

^۲psychologie

^۳psyche

^۴logos

^۵ شولتز، دوان پی، و سیدنی ال. تاریخ روان شناسی نوین. مترجم: علی اکبر سیف و همکاران، بی چا، تهران:

انتشارات رشد، ۱۳۷۲ش، ج ۱، ص ۵۹

^۶ میزیاک، هنریک، تاریخچه و مکاتب روانشناسی، مترجم: احمد رضوانی، چاپ دوم، تهران: آستان قدس

رضوی، ۱۳۷۶ش، ص ۱۶